

Koudelkova Invaze

Slavný cyklus fotografií Josefa Koudelky (1938) *Invaze 68* bude ve Veletržním paláci představen ve zcela nové koncepci – společně s devítikanálovou videoinstalací se záběry Jana Němce, která návštěvníka vtáhne do dění srpna 1968. Den před invazí vojsk Varšavské smlouvy do Československa se tehdy třicetiletý fotograf Josef Koudelka vrátil z Rumunska, kde fotografoval Romy, a přestože se nikdy předtím reportáží nezabýval, jeho snímky pořízené během dramatických srpnových dnů se staly symbolem boje za svobodu a patří dodnes ke klasickým dílům poválečné reportážní fotografie.

Historie vs. ironie

Současný a mnohdy ironizující pohled na českou historii nabídne výstava Jiřího Petrboka (1962) *Hořící srdce*. Malíř, vedoucí ateliéru kresby na Akademii výtvarných umění, nikdy nebyl členem žádného uměleckého ani generačního uskupení a vždy stál jakoby stranou. Jeho výstavu nejnovějších prací tvoří čtyři základní témata spojená s domovem – obrazy odrážející zkušenost se světem, který nás obklopuje, se světem nesmírného strachu i hluboké lásky.

Čapkův nedosažitelný koberec

Poslední projekt, výstava *Záhada Čapkova koberce*, je pak předskokanem programu k dalšímu „osmičkovému“ výročí – říjnovým oslavám sta let od založení Československa. Národní galerie poprvé vystavuje vzácný koberec *selendi* se vzorem ptáků ze 16. století, který inspiroval Karla Čapka k napsání legendární povídky *Čintamani a ptáci*. Sám Čapek o získání koberce ze 16. století neúspěšně usiloval. Ústřední exponát, po tři roky restaurovaný turecký koberec, doplní mimo jiné exponáty vinohradské vily Karla Čapka včetně několika tamějších koberců a části vybavení pracovny.

Kolář a Opening 68

V den výročí sovětské okupace zpřístupní Národní galerie po celý den zdarma výstavu Jiřího Koláře *Úšklebek století*, která probíhá už jen do 2. září v paláci Kinských na Staroměstském náměstí. Významnou součástí výstavy je Týdeník 1968, soubor 66 koláží mapujících dramatické události tohoto roku. Pro návštěvníky bude připraven i doprovodný program. Po uzavření Kolářovy výstavy v 18 hodin se pak bude možné přesunout k Veletržnímu paláci, kde v 19 hodin začne vernisáž nových výstav v rámci tzv. [Openingu 68](#). Jeho součástí bude i hudební doprovod nebo projekce oblíbeného filmu *Pelíšky*.

Koudelka: Invaze 68

& archivní záběry Jana Němce

Termín: 22. 8. 2018 – 6. 1. 2019
Místo konání: 5. patro Veletržního paláce
Autor fotografií: Josef Koudelka
Odborná spolupráce: Irena Šorfová
Architektonické řešení výstavy a video instalace: Tomáš Džadoň
Grafický design výstavy: Aleš Najbrt a Bohumil Vašák
Koncept a režie video instalace: Zdeněk Jiráský
Archivní filmové záběry: Jan Němec – Holka Ferrari Dino (Jan Němec-Film, i/o post s.r.o., Mouse&cut, Státní fond kinematografie, ČR 2009)

Výstava fotografií Josefa Koudelky je prezentována u příležitosti 50. výročí invaze spolu se speciální prostorovou videoinstalací Zdeňka Jiráského, která vychází z fotografií Josefa Koudelky a je doplněna archivními záběry Jana Němce.

Den před invazí vojsk Varšavské smlouvy do Československa v srpnu 1968 se tehdy třicetiletý fotograf Josef Koudelka vrátil z Rumunska, kde fotografoval Romy, téma, kterým se vedle divadelní fotografie intenzivně zabýval již několik let. Opustil tehdy kariéru leteckého inženýra, aby se plně věnoval fotografii. Přestože se nikdy předtím reportáží nezabýval, jeho snímky pořízené během několika dramatických srpnových dnů se staly symbolem jakéhokoli vojenského nátlaku a boje za svobodu a patří dodnes ke klasickým dílům poválečné reportážní fotografie.

Několik fotografií se díky historičce fotografie Anně Fárové a Eugenu Ostroffovi, kurátorovi Smithsonian Institute, podařilo tajně vyvézt do Spojených států. Ostroff záběry ukázal Elliottu Erwittovi, fotografovi a tehdejšímu prezidentovi agentury Magnum Photos. Koudelkova reportáž byla pak agenturou Magnum zveřejněna k prvnímu výročí invaze roku 1969 v mnoha mezinárodních časopisech, aniž bylo uvedeno jeho jméno. Ve snaze uchránit Koudelku a jeho rodinu byly tyto fotografie agenturou připisovány „neznámému fotografovi“. Ve stejném roce Koudelka dostal významné ocenění: Overseas Press Club udělil „anonymnímu českému fotografovi“ zlatou medaili Roberta Capy.

Jelikož autorství fotografií mohlo být československou policií snadno odhaleno, Koudelka se v roce 1970 ze své cesty po západní Evropě, kam se vydal na pozvání agentury Magnum s cílem dokumentovat život Romů, již do vlasti nevrátil. Až v roce 1984, po smrti svého otce a v době, kdy hrozba pro jeho rodinu již pominula, Koudelka poprvé veřejně přiznal autorství těchto snímků. Fotografie se objevily na Koudelkově první velké výstavě v londýnské Hayward Gallery a v jeho monografii vydané v knižní sérii Photo Poche Národním centrem fotografie v Paříži u příležitosti této výstavy. V Československu byly jeho fotografie poprvé publikovány po 22 letech v samostatné příloze časopisu Respekt v roce 1990.

Invazi v srpnu 1968 dokumentovala řada českých a zahraničních fotografů. Žádnému z nich se však nepodařilo zachytit události v takové intenzitě a rozsahu. Na všech místech, kde se něco dělo, byl Koudelka v centru událostí, nebyl pozorovatelem, ale přímým účastníkem. Snímky dokumentují historické události srpna 1968, které na mnoho let tragicky ovlivnily život v Československu. Po téměř čtyřiceti letech prošel Josef Koudelka svůj archiv a vybral 249 fotografií, z nichž většina byla v knize Koudelka Invaze 68 zveřejněna v roce 2008 poprvé. Publikace byla od té doby vydána ve třinácti zemích.

Výstava je prezentována u příležitosti 50. výročí invaze spolu se speciální prostorou videoinstalací Zdeňka Jiráského, která vychází z fotografií Josefa Koudelky, a je doplněna autentickými zvukovými záznamy a filmovými archivními záběry Jana Němce.

„Myslím, že ty moje fotografie mají především význam dokumentární. Ale snad v těch nejlepších není jen ta dokumentárnost. Na těch fotografiích není důležité, kdo je Rus a kdo je Čech. Důležité je to, že jeden má zbraň a druhý ji nemá,“ říká Josef Koudelka.

Už pouze do 23. září mají návštěvníci možnost zhlédnout také dvě další dvě výstavy Josefa Koudelky. V Malé dvoraně Veletržního paláce je zdarma přístupná expozice *Koudelka: De-creazione*, kterou fotograf vytvořil pro první prezentaci Vatikánu na 55. bienále v Benátkách v roce 2013. V Uměleckoprůmyslovém muzeu v Praze pak probíhá velká retrospektivní výstava *Koudelka Návraty*, která představuje průřez jeho celoživotní tvorbou. Základ expozice tvoří 370 fotografií, které jsou součástí obsáhlého souboru děl, jež se fotograf rozhodl věnovat své vlasti. Uměleckoprůmyslové museum v Praze se tak stane muzeem s nejrozsáhlejší sbírkou děl světového fotografa. Výstava zahrnuje všechny významné cykly Koudelkovy dosavadní tvorby (Začátky, Experimenty, Divadlo, Cikáni, Invaze 68, Exily, Panorama), z velké části se jedná o unikátní dobové autorské zvětšeniny, přičemž některé z nich jsou prezentovány vůbec poprvé.

JOSEF KOUDELKA

Josef Koudelka se narodil v Boskovicích na Moravě v roce 1938. Původně letecký inženýr se začal věnovat fotografii v roce 1958. V té době fotografoval svět několika pražských divadel a život Romů. V roce 1968 zdokumentoval invazi vojsk zemí Varšavské smlouvy do Československa. Následující rok byly tyto snímky publikovány k výročí invaze v mnoha zahraničních časopisech pod pseudonymem P.P. (Prague Photographer), aniž o tom Koudelka tehdy věděl. Snímky „anonymního českého fotografa“ získaly od Overseas Press Club ocenění Robert Capa Gold Medal a jsou dnes považovány za klasické dílo poválečné reportážní fotografie (u příležitosti čtyřicátého výročí invaze vydal Josef Koudelka v roce 2008 knihu obsahující 249 fotografií doplněných texty historiků, kniha byla dosud vydána ve dvanácti jazykových mutacích).

V obavách z možných represí, se Josef Koudelka v roce 1970 rozhodl opustit svou vlast. Odjel do Velké Británie, kde získal politický azyl, od roku 1974 je členem agentury Magnum Photos. Později odešel do Francie, v roce 1987 získal francouzské občanství. V roce 1975 publikoval ve spolupráci s francouzským nakladatelem Robertem Delpirem knihu *Cikáni*, v roce 1988 následovala kniha *Exily*. Od té doby Josef Koudelka publikoval patnáct knih věnujících se dokumentování vlivu člověka na současnou krajinu.

DOPROVODNÉ PROGRAMY

Informace a rezervace na vzdelavani@ngprague.cz / 224 301 003.

Informace o aktuálních programech pro školy a širokou veřejnost sledujte www.ngprague.cz nebo Facebooku Národní galerie Praha.

Program je realizován ve spolupráci s Post Bellum, o.p.s.

Jiří Petrbok: Hořící srdce

Termín: 22. 8. – 2. 12. 2018

Místo konání: ochoz mezzaninu Veletržního paláce

Autor: Jiří Petrbok

Kurátor: Otto M. Urban

Architekt: Federico Díaz

Grafika: Studio Breisky

Výstava Hořící srdce je výpověď o velkém a nepřehledném světě kolem nás a osobním vzkazem českého malíře Jiřího Petrboka. Představuje zejména dosud nevystavené práce, které vznikaly ve čtyřech sériích a jejichž společným jmenovatelem je téma domova.

Výstavu zahajuje Národní galerie při příležitosti 50. výročí invaze „spřátelených armád“ do tehdejšího Československa. Petrbokův pohled na historii není patetický a uctivý, spíše naopak. Je často výsměšný a ironizující, nic mu není svaté. *„Srpen 1968 byl jen další v řadě událostí, které hluboce podryly naši důvěru ve stát, v lidské společenství a silně relativizovaly pojmy jako vlast a národ. Velká rodina zradila a zbyla jen ta malá, soukromá, uzavřená v interiérech bytů a domů. Jakkoli volně, i tato výstava je reflexí posledního půlstoletí naší i světové historie, reflexí, která je vyostřená a ironická, stejně jako intimní a citlivá. Petrbokovy obrazy pozoruhodně odrážejí jednu velkou lidskou zkušenost se světem, který nás obklopuje, se světem nesmírného strachu i hluboké lásky,“* uvádí kurátor Otto M. Urban.

V roce 2014 začal Petrbok tvořit první malby z cyklu Žrádlo pro kočky a o rok později namaloval první práce cyklu Vlajková. *„Při návštěvách v ateliéru jsem viděl oba cykly promíchané v tvůrčím chaosu a zmatku a od počátku mě zajímalo, jaký je mezi těmito sériemi vztah. Ukázalo se, že obě pracují s motivem domova. V cyklu Žrádlo pro kočky jsou z lidských srdcí zformovány interiéry autorových vzpomínek domova včetně samotné bytovky, kde prožil dětství. Právě v tomto období vnímáme domov nejintenzivněji, na jedné straně jako místo bezpečí, na straně druhé jako vězení bránící našim svobodným rozhodnutím. Cyklus Vlajková naproti tomu ukazuje domov, který je velký, ale kvůli tomu i zatížený tragediemi a prohrami vlastní historie. Je to domov symbolizovaný v cyklu státní vlajkou,“* dodává Otto M. Urban.

Ve stejném období vznikala ještě další skupina obrazů. Nebyla původně koncipována jako série, ale vyvíjela se postupně a jakoby mimochodem. Dominují jí obludně zvětšené postavičky z dětských animovaných seriálů. Jejich hlavním námětem je dětství, respektive zmutovaná vzpomínka na dobu plnou úzkosti a strachu. Milé tváře pohádkových postaviček se mění na zhýralé obludy a příjemná iluze v běčkový horor. V některých obrazech dochází dokonce k propojení jednotlivých celků, když na plátně Krteček a kolečko (2015) seriálová postavička, ušpiněná od krve, veze dětské kolečko naplněné hromadou srdcí.

Poslední, tedy čtvrtou velkou řadou jsou obrazy s motivem ohně a tato řada, jakkoli je formově nejméně kompaktní, má nejdelší historii – sahá až do počátku devadesátých let, tedy do konce malířova studia na akademii. Po jejím ukončení v roce 1992 Petrbok většinu svých starších prací zničil. Jedním z mála dochovaných děl z té doby je obraz Oheň (1991–1993), který byl malován podle ohně, v němž Petrbok rituálně pálił své starší práce.

JIŘÍ PETRBOK

Narozen 28. března 1962 v Kladně. Po střední škole v době husákovského bezčasí pracoval jako slévač a záměčník. V roce 1981 absolvoval poprvé přijímací zkoušky na Akademii výtvarných umění v Praze, přijat byl až napotřetí, což tehdy nebylo nijak výjimečné. Během studia pak zažil převratné změny, kterými škola prošla v období po roce 1989. První výstavy se zúčastnil ještě za studií, v roce 1986 na statku Milana Periče ve Svárově u Kladna. Jednalo se o polooficiální výstavu v rámci tzv. Konfrontací, které v druhé polovině osmdesátých let spojovaly umělecky různou skupinu mladých umělců – Jiřího Davida, Tomáše Císařovského, Jaroslava Róny, Martina Mainera nebo Vladimíra Skrepla. Z té doby, a vlastně ani z několika následujících let, se ale nedochovaly žádné Petrbokovy práce.

Petrbok nikdy nebyl členem žádného uměleckého ani generačního uskupení. Vždy stál jako by stranou, trochu vně. Distance byla sice zcela vědomá, ale byl kvůli ní dlouhá léta znám pouze úzkému okruhu diváků a sběratelů. Na AVU studoval v období 1984–1990 u prof. Radomíra Koláře a prof. Jiřího Sopka. První léta po ukončení akademie bývají nejtěžší, jsou plná pochybností a zklamání. Svět velkého umění se neotevívá a dřívější sny se stávají nočními můrami. Petrbok začal po škole pracovat jako prodavač v sexshopu a odešel do jakéhosi vnitřního exilu. V roce 1995 se na Akademii vrátil a stal se odborným asistentem Jitky Svobodové v ateliéru kresby na akademii, kde v současné době působí jako vedoucí pedagog.

DOPROVODNÉ PROGRAMY

Komentované prohlídky

ČT 27. 9. & 6. 12. vždy od 16.30

ST 10. 10. 16.30 Face to face s umělcem Jiřím Petrbokem a kurátorem výstavy Otto M.

Urbanem

Zdarma k platné vstupence / 60–90 min / setkání u pokladen Veletržního paláce

Komentované prohlídky na objednávku v českém, anglickém, německém a francouzském jazyce / rezervace dva týdny předem

Speciál

ČT 29. 11. 16.30–19.30 Srdcové menu

Návštěva výstavy s odborným komentářem a happeningová akce na Akademii výtvarných umění v Ateliéru kresby – škole Jiřího Petrboka

300 Kč za osobu / 180 min / setkání u pokladen Veletržního paláce / rezervace nutná

Pro mládež

SO 10. 11. 10.00–17.00 Brouk Pytlík a kde domov můj – tvůrčí dílna pro mládež 12–16 let

Výtvarná reflexe výstavy, malba akrylem na větším formátu a práce se šablonou.

300 Kč za osobu / 7 hodin / setkání u pokladen Veletržního paláce / rezervace nutná

Pro rodiče s dětmi

Domov...y: herna pro rodiče s dětmi 1,5–5 let s Michaelou Trpišovskou

ST 26. 9. 10.15–11.30 & 15.30–16.45

ČT 27. 9. 10.15–11.30 & 15.30–16.45

60 Kč za osobu starší 1,5 roku / 15–75 min / setkání v korzu Veletržního paláce / bez rezervace

Informace a rezervace na vzdelavani@ngprague.cz / 224 301 003 / změna programu vyhrazena

Společné století

Výstavní projekty se konají za finanční podpory Ministerstva kultury České republiky a jsou součástí oslav připomenutí významných výročí roku 2018 spojených s českou státností. Přehled všech akcí, které se v rámci oslav konají, jsou uvedeny na webových stránkách www.spolecnestoleti.cz.